

Název aktivity:	Vynášení Morany
Cíl:	<ul style="list-style-type: none"> • Vyzkoušet si zvyk, který nemusí být v dané oblasti původní. • Pochopit a ocenit význam tradic jako důležité součásti kulturního dědictví. • Objevit lidové moudrosti ukrývající se v tradicích. • Seznámit se s životem a zvyky našich předků v určitém ročním období. • Posílit kreativitu, trpělivost a manuální zručnost při tvorbě Moreny. • Všimnout si změn v přírodě, prožívat radost z nadcházejícího období jara. • Vnímat přírodu všemi smysly.
Motivace:	<p>V motivačním rozhovoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ objasnit význam tradice vynášení Morany (jinde též Mařeny - Mořeny) a vítání jara, ✓ vysvětlit dětem, že Morana byla symbolem zimy, jako těžkého období pro vše živé, ✓ připomenout elementární poznatky o lidových zvycích v daném období, o přírodě a přírodních jevech, ✓ připomenout, že svět má svůj řád, je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý. <ul style="list-style-type: none"> • Jaký je význam tradic? <i>Pro každého mají tradice a rituály určitý význam. Pomáhají vytvořit bezpečné prostředí v chaotické době, jsou ve své podstatě neměnné a tím poskytují určitou jistotu bytí.</i> • Vynášení Morany je <i>původně západoslovanský lidový zvyk pocházející z předkřesťanské éry.</i>
Cílová skupina	Žáci MŠ, 1.– 5. ročníku ZŠ
Doba trvání:	Dle potřeby a možnosti školy, min. 1 hodina Týden na přípravu.

Místo:	Přírodní prostředí poblíž vodního toku (může to být i rybník nebo vodní nádrž).
Pomůcky:	Materiál k vytvoření Morany, výtvarný materiál, seno, sláma, proutí, vyřazené ženské nebo dívčí oblečení, krepový papír, ulity hlemýždě, výfuky z vajíček.
Metody a formy práce:	Výtvarné a rukodělné práce, dramatické a tematicky zaměřené literární činnosti, fotodokumentace, pohybové dovednosti, skupinová práce.
Postup:	<p>Přípravná část:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vysvětlit význam vynášení Morany (<i>pomocné didaktické materiály viz níže</i>). 2. Žáci mohou zjišťovat u svých rodičů, nebo prarodičů, zda si pamatují na tradici vynášení Morany z období jejich mládí. <p>Protože je to původně zvyk pocházející ze Slovenska, nemusí mít v dané oblasti o něm povědomí.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Výuka písniček říkadel a tanečků vztahující se k jaru a k tradici vynášení Morany, která jsou většinou zaměřena na radost z přicházejícího jara, např. Přišlo jaro do vsi, Pásla ovečky, Travička zelená, Až přijde jaro, Sněženka; Kosí písnička, Uvijeme věneček, Neseme Moranu, Smrt chodí po vsi a další (jsou to většinou běžně využívané básničky). 4. Výroba Morany, ze slámy a oblečení je z ženských šatů, náhrdelník může být vyroben z výfuků vajíček, nebo navlečené ulity hlemýždů. 5. Společný průvod a nesení Morany k vodě, kam se vhodí, aby utonula (někdy se také upalovala). 6. Pozorování toku, připomenutí jména řeky, potoku, kde asi pramení, kam teče, kam se vlévá. 7. Vyučující si vyberou dle možností, některé ze souvisejících aktivit. Nezapomeňte, že jsou zde uvedeny jen náměty, se kterými můžete dál pracovat a rozvíjet je. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tvorba pozvánek na vynášení Morany pro rodiče. ✓ Vycházky do přírody, výlety pozorování změn v přírodě. ✓ Seznámení s jarními květinami a jejich názvy. ✓ Poslech ptačího zpěvu. ✓ Jarní výzdoba školy. ✓ Smyslové hry v přírodě.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prohlížení knih, rozhovory nad obrázky, čím byla zima pro vše živé těžká. ✓ Pracovní listy, literární texty. ✓ Při vycházkách pozorování změn v přírodě a společné vypravování o nich. ✓ Vyhledávání pranostik vztahující se k tomuto období. ✓ Ve výtvarné výchově vyučující popíše, jak se taková Morana vyráběla, případně může prezentovat dětem ukázkou vyobrazení. Následně se děti pokusí nakreslit Moranu, jak si ji představují. ✓ Pozvání rodiče se mohou podílet na fotodokumentaci. ✓ Ukázky činností v jarním období, pletení pomlázek, výrova píšťalek, výsadba semínek do truhlíků, úklid na zahradě, pověšení ptačích budek, nebo jejich čištění.
Reflexe	<p>Jaké změny v přírodě jste pozorovali? Co vás nejvíce zaujalo? Co už jste znali a co bylo nové? Jaký mají význam lidové tradice? Které další lidové tradice znáte? Jaké pocity jste měli v roli masky? Co se vám líbilo nejvíce?</p>
Rozvíjené kompetence	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • chápe význam lidových tradic • vyjmenuje další tradice • reprodukuje alespoň jednu říkanku nebo písničku • popíše změny v přírodě v jarním období
Průřezová témata	<p>EVVO: Lidské aktivity v minulosti Pochopení významu tradic jako kulturního dědictví Ochrana přírody</p>

Zpracovala Mgr. Marie Kordulová, certifikovaná lektorka DVPP, infoevvo@seznam.cz

Zdroj: <http://www.evikysupliky.cz/products/jarni-zvyky-a-tradice/>

Didaktický text:

S končící zimou a přicházejícím jarem je spojeno i vynášení Morany. Jedná se o západoslovanský lidový zvyk pocházející z předkřesťanské éry.

Morana je považována za pohanskou bohyni smrti a obyčejně se vynáší na Smrtnou neděli (tj. 5. neděle postní).

Pro naše předky byl rituál vynášení zimy a vítání jara významnou událostí. Většinou byla Morana vytvořena ze slámy a navlečena do ženských šatů.

Smrt je vynášena z vesnice za zpěvu obřadních písní a nejčastěji se hází z mostu do vody nebo ze skály, případně může být upálena nebo zakopána do země.

Po tomto rituálu se obyčejně naši předkové dali na útěk, neboť se věřilo, že ten, kdo by zůstal pozadu, může do roka zemřít.

Slunce

Vyšlo slunce, zasvítilo, (chůze)

na nebi se otočilo, (ruce v bok, otáčení)

každá kytká maličká (podřepy)

radost má ze sluníčka. (ruce v bok a otáčení)

Ke slunci se naklání, (úklony stranou ve vzpažení)

listy z hlíny vyhání.

Ahoj jaro

Sluníčko už pěkně rozehřálo led a sníh,

sněženkám z trávy mává, ptáčci zpívají ve větvích.

vyjdeme si na procházku, na hřišti si budeme hrát,

z písku hrady postavíme, ahoj jaro, pojď si hrát!

Další ukázky říkánek zdroj:

http://wiki.rvp.cz/index.php?title=Kabinet/Ucebni_texty/%C5%98%C3%ADkanky/Jarn%C3%AD_b%C3%A1sni%C4%8Dky